

Mondelinge taalvaardigheid

Woordenschat en woordgebruik

- heeft een passieve woordenschat van gemiddeld 8500 woorden
- heeft een actieve/ productieve woordenschat van gemiddeld 7000 woorden
- gebruikt abstracte begrippen uit vaktaal/ academische schooltaal
- begrijpt spreekwoorden, uitdrukkingen, beeldspraak
- gebruikt bevestigende en ontkennende taaluitingen

Spreken

- brengt verslag uit over een activiteit of wedstrijd
- geeft uitleg over een bekend onderwerp
- houdt een praatje bij een rondleiding
- presenteert (voorbereid) een onderwerp uit de zaakzakken
- houdt een boekbespreking
- geeft een gedetailleerde beschrijving en laat anderen raden wie/wat het is
- geeft persoonlijke standpunten, commentaar en meningen, of vraagt erom in discussies
- drukt op beleefde wijze een overtuiging, mening, instemming en afkeuring uit
- gebruikt onregelmatige werkwoorden en werkwoord vervoegingen
- selecteert woorden bewust en gebruikt deze woorden bewust
- spreekt vloeiend en verstaanbaar met de juiste grammatica, soms nog met aarzelingen, denkpauzes en versprekingen

Luisteren

luistert en begrijpt (zowel individueel, in kleine groep als klassikaal:

- luistert naar instructie:
- luistert naar een verhaal:
- ontwikkelt verhaalbegrip van minder bekende (gesproken) tekstsoorten
- luistert selectief om gerichte informatie te achterhalen
- luistert kritisch
- luistert doelgericht
- herkent het doel van een gesproken tekst
- onderscheidt hoofdzaken
- geeft de hoofdzaken van een verhaal overzichtelijk weer
- bepaalt de hoofdgedachte per (gesproken) tekstdeel
- herkent verschillende meningen
- evalueert wat het hoort
- stelt controlevragen om de juiste informatie uit een tekst te halen

Gesprekjes voeren

- communiceert over taken om dingen te vragen en voor elkaar te krijgen, informatie te verkrijgen en te bespreken wat er vervolgens moet gebeuren:
- neemt deel aan discussie en overleg:
- wisselt informatie uit:
- stemt gesprek af op het doel
- stemt gesprek af op de gesprekspartner(s):
 - is zich bewust van verschil in gesprekspartners
 - is zich bewust van omgangstaal
- spreekt vloeiend en verstaanbaar met de juiste grammatica, soms nog met aarzelingen, denkpauzes en versprekingen

Lezen

Informatieve teksten

- leest informatieve teksten en schematische overzichten uit een zaakvakmethode, kindertijdschrift en kinderencyclopedie, of op internet

Instructies

- leest bijvoorbeeld een eenvoudige routebeschrijving, of beschrijving van constructiemateriaal

Betogende teksten

- leest een recensie

Verhalen

- leest detectiveverhalen, verhalen over andere culturen, stripboeken en comics, sprookjes uit andere culturen, korte verhalen (rond een thema), jeugdromans en historische verhalen
- leest en begrijpt ondertiteling van films of documentaires

Poëzie

- leest rapteksten

Uitvoering van het lezen

- herkent unieke patroon van leenwoorden
- maakt gebruik van de betekenis van een woord
- maakt gebruik van de context van een woord
- voert strategieën uit om achter de betekenis van een onbekend woord te komen:
 - gebruikt naslagwerken
 - leidt bij samengestelde woorden de betekenis af uit een (bekend) woorddeel
- doorziet letterlijk en figuurlijk taalgebruik
- krijgt teksten te lezen waarbij het onderwerp zich kenmerkt door:
 - verder af en niet altijd context gebonden
 - ook over minder nabije omgeving of toekomst/verleden
 - abstracte onderwerpen (bijvoorbeeld bij de zaakvakken)
- Tekstniveau:
 - Duidelijke kopjes, heldere alinea-indeling, tekstdelen worden gemarkeerd door ze vet te maken, te onderstrepen, te cursiveren; stukjes tekst in kaders; schema's en tabellen; inhoudsopgave, literatuuropgave, register
- Alineaniveau:
 - Verwijzing staan overwegend dicht bij;
 - Lage of overwegend lage informatiedichtheid, met voorbeelden en parafrases
- Zins- en woordniveau:
 - Concreet, ook abstracter, formeler of algemener taalgebruik
 - Schooltaalwoorden en vaktaalwoorden
 - Beeldspraak
 - Langere woorden
 - Enkelvoudige en samengestelde zinnen, en soms ook met bijzinnen

Schrijven

Correspondentie

- schrijft bedankjes voor attentie (bijvoorbeeld als een leerling ziek is geweest)
- schrijft een uitnodiging voor ouders (bijvoorbeeld voor een klasevenement)
- schrijft een ingezonden brief voor schoolkrant

Formulieren invullen

- maakt aantekeningen van een les
- vult een formulier in voor bijvoorbeeld een prijsvraag of aanbieding
- produceert korte zakelijke standaardteksten of zakelijke berichten, bijvoorbeeld een advertentie of eenvoudige recepten

Verslagen

- geeft informatie weer uit een tekst
- vat een gelezen verhaal (schriftelijk) samen in eigen woorden
- schrijft een werkstuk

Vrij schrijven

- produceert korte teksten, bijvoorbeeld n.a.v. een ervaring, voorstelling of een belangrijke gebeurtenis. Heeft vrije keuze uit diverse genres en schrijft met verschillende doelen en voor verschillend publiek

Uitvoering van het schrijven

- samenhang van de tekst is in toenemende mate de verantwoordelijkheid van de leerling
 - nabespreking moet duidelijk maken wat onduidelijk is en verbetering behoeft
 - gebruik van verwijswaarden en voegwoorden behoeft extra aandacht
- breidt kennis van verschillende schrijfdoelen verder uit (geven van meningen, argumenten, standpunten, reclame maken) en doet ervaring op met het bereiken van deze doelen
- houdt rekening met verschil tussen bekende en onbekende lezers van de tekst en leert de stijl daaraan aan te passen
- Krijgt aandacht voor correct gebruik van verwijswaarden, voegwoorden en stijlmiddelen/woordenschat behorend bij verschillende soorten teksten
- Past regels voor spelling, grammatica en interpunctie zelfstandig toe in eigen teksten. De leraar en klasgenoten helpen bij het verbeteren van fouten

